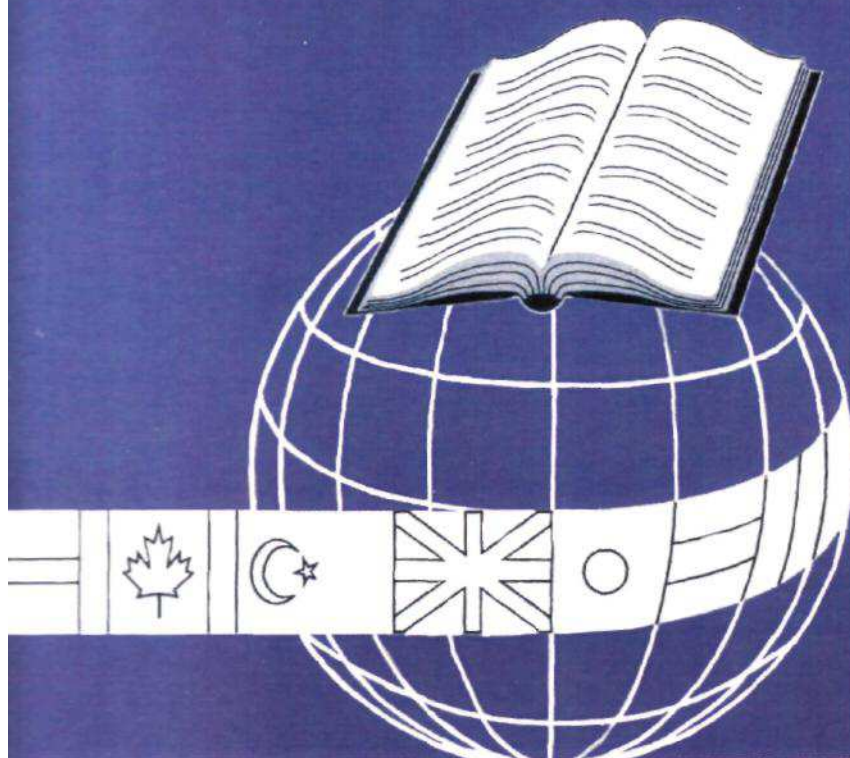

НАУКА І ОСВІТА

SCIENCE AND EDUCATION

НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ

Науково-практичний журнал
ПІВДЕННОГО НАУКОВОГО ЦЕНТРУ АПН УКРАЇНИ

Особливий випуск:

6'2009

проект: *"Теоретико-методологічні
асади дослідження особистості"*

НАУКА І ОСВІТА

SCIENCE AND EDUCATION – НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ

№ 6, ВЕРЕСЕНЬ, 2009

Науково-практичний журнал
Південного наукового
Центру АПН України
Виходить з жовтня 1997
Виходить 1 раз на два місяці

Спецвипуск.

Проект доктора психологічних наук,
професора О.П. Саннікової:

**"Теоретико-методологічні засади дослідження
особистості"**

(Упорядкування і наукова редакція доктора психологічних
наук, професора О.П. Саннікової)

Редакційна колегія

ОЛЕГ ЧЕБИКІН, д. психол. н., професор, академік АПН України
(головний редактор),
ОЛЕГ БОГУШ, д. пед. н., професор, академік АПН України
(заступник гол. редактора, педагогіка, методика),
ОЛЕСЬ БОГДАНОВА, д. пед. н., професор,
ОЛЕГ ВЕЛИТЧЕНКО, д. психол. н., професор,
ВІРА ВЕНДА, д. психол. н., професор,
ВІРА КАЛІНА, д. психол. н., професор,
ВІРА КАЛІН, д. психол. н., професор,
ОЛЕГ КАРПОВА, д. пед. н., професор,
ОЛЕГ КУРЛЯНД, д. пед. н., професор,
ОЛЕГ ЛІНЕНКО, д. пед. н., професор,
ОЛЕГ МАКСИМЕНКО, д. психол. н., професор,
ОЛЕГ МАРТИНОВА, д. пед. н., чл.-кор. АПН України,
ОЛЕГ САННІКОВА, д. психол. н., професор,
ОЛЕГ СЕМОНЕНКО, д. психол. н., професор,
ОЛЕГ СЕНГУР, д. психол. н., професор,
ОЛЕГ ЧЕРКАСОВ, ст. наук. співробітник
(відповідальний секретар).

ISSN 1606-5404

ISSN 1606-5404

ISSN 1606-5404

Науково-практичний.

Психологія.

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Рекомендовано до друку Вченою Радою
ПНЦ АПН України 22.06.2009 р. (Пр. № 7).
Здано до набору 23.06.2009 р. Підп. до друку 30.06.09.
Формат 70x108/16. Папір друк. №1.
Друк офсетний. Обл.-вид. арк. 35. Ум. друк. арк. 31,25.
наклад 120 прим. Зам. № 19.
Комп'ютерна верстка О.І. Кисельова
Редакція англійських текстів Г.В. Мельниченко

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

Виходить з жовтня 1997 р. серія KB № 2802

ЗМІСТ

Санникова О.П. Эмоциональные явления: состояние и свойства.....

Розділ 1. Методологічні проблеми сучасної психології

Андреева И.Н. «Аффект» и «интеллект» эмоционального интеллекта .....

Ершова-Бабенко И.В. Ценностная сфера личности и личностная политравма в свете концепции о центрировании.....

Казанжи М.Й. Особистісні механізми фасилитивної взаємодії.....

Колот С.А. Эмоциональная выразительность как позитивный ресурс эмоциональной работы.....

Кондрашихина О.А. Отношение личности к ситуации неопределенности: координаты детерминант.....

Куценко Г.В. Виклики і пріоритети сучасної освіти: час педагогічної картини світу.....

Массанов А.В. Суб'єктивні чинники виникнення психологічних бар'єрів у діяльності особистості.....

Сергеева А.В. Проблема становления интегральной идентичности личности профессионала.....

Солодухов В.Л. Роль метафоры в практическом и теоретическом мышлении личности.....

Спиридонова Л.К. Социальные аксиомы как средство изучения образа мира украинцев (сравнительно-культурный анализ) .....

Черножук Ю.Г. Сучасні підходи до вивчення інтелекту.....

Шевченко Н.Ф. Професійна свідомість психолога: механізм та функціонування.....

Розділ 2. Типове та індивідуальне в особистості професіонала

Бадалова М.В. Интеллектуальные референты психодиагностической деятельности студентов-психологов.....

Березовська І.В., Сидоренко Н.І. Особливості вольових проявів майбутніх педагогів.....

Бикова С.В. Взаємозв'язок показників схильності до ризику та психологічних факторів особистості (за Р. Кеттелом) .....

Василенко І.А., Ткаченко Т.О. Особливості конфліктності майбутніх педагогів з різним рівнем агресивності.....

Водолазська О.О., Голинська Г.С. Професійна спрямованість особистості майбутніх психологів.....

Галкіна Н.П., Галкіна О.О. Динаміка ціннісних орієнтацій студентів у сфері обраної професії.....

Мазоха І.С. Психологічні особливості факторів особистості в осіб з різним рівнем агресивності.....

Орищенко О.А. Особенности общительности лиц, различающихся по типу эмпатии.....

Санникова А.А. Характеристика страхов, сопровождающих публичное выступление.....

Сорокина В.Н., Тайструк О.В., Индивидуальные особенности субъектов восприятия невербальных средств общения.....

Спринська З.В. Психологічний портрет осіб з різною гендерною ідентичністю.....

Розділ 3. Психологія особистісної активності в сучасному просторі

Варнава У.В. Влияние бесконтрольного просмотра телевизора на формирование личности ребенка старшего дошкольного возраста.....

Вовк Г.О. Взаємозв'язок релігійності та ціннісних орієнтацій особистості.....

Дин Синь Социальная адаптация иностранных студентов как проблема практической психологии образования.....

Дмишко О. Сенсожиттєві орієнтації осіб з різними рівнями інтернальності.....

Кадишева І.Б. Почуття власної гідності і самоствавлення.....

Коштань І.Г., Лизун С.М. Види та форми агресії у підлітків – представників сімей з різним стилем виховання.....

Резникова Е.А. Творчество как критерий выбора стратегий адаптационного поведения студентов.....

Рязанцева Е.Ю. Справляющее поведение у лиц с разным уровнем выраженности психологического кризиса.....

Солодухова О.Г. Стратегії творчості як засоби активної адаптації особистості.....

Страцинська І.А. Соціалізація та розвиток у житті особистості.....

Шевченко І.В. Локус контролю та особливості подолання складних ситуацій.....

Розділ 4. Психологічний супровід становлення особистості професіонала

Борисов В.А. Влияние психосоматических заболеваний на уровень личной активности.....

Васильсва О.А. До проблеми професійного самовизначення студентів.....

Король Л.М., Максимець С.М. Рівень науковості студентів як фактор ефективності професійної підготовки.....

Костюк А.В. Особенности синдрома эмоционального выгорания у психологов системы МВД.....

Куцебо О.Н. К вопросу о защитных механизмах личности.....

Рівень наочуваності студентів як фактор ефективності професійної підготовки

Л.М. Король, кандидат психологічних наук, доцент,

С.М. Максимець, кандидат психологічних наук, доцент

м.Житомир

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Вирішення актуальної на сьогоднішній день проблеми підготовки знауючої, вмілої та вихованої особистості фахівця із вищою освітою в значній мірі пов'язане з підвищенням успішності навчання у вузі. Однак в умовах кризи сучасної освіти, що охопила весь світ, спостерігається не тільки помітний спад загальноосвітньої підготовки молоді та зростання безграмотності населення, а й падіння рівня професійної підготовленості фахівців з вищою освітою. В той же час дослідники освіти обґрунтували прямий зв'язок між рівнем освіти людини та зростанням продуктивності і творчості її праці. Саме учбова успішність є основним критерієм оволодіння необхідними знаннями, уміннями, навичками та досвідом, показником розумових здібностей. Проте аналіз кількісного та особливо якісного показників успішності студентів констатують її недостатній рівень та помітне зниження, зумовлене, на нашу думку, насамперед вступом до навчального закладу молоді з різними потенційними можливостями пізнавальної діяльності, зокрема низкою сприйнятливості

(стор.151)

до педагогічних впливів, тобто різним рівнем наочуваності. Це явище можливо пояснити позаконкурсним вступом до вузу пільговиків різних категорій (випускники шкіл чорнобильської зони, діти-сироти, тощо), значною кількістю студентів, що навчаються на контрактній основі, які здебільшого мають

невисокий рівень підготовленості до навчання в вищій школі в цілому та здатності до нього зокрема.

В продуктивності оволодіння новим учбовим матеріалом виявляється доволі помітна та стійка різниця між студентами, а отже досягнення загального позитивного результату в навчанні та розвитку особистості майбутнього спеціаліста залежить від індивідуальних особливостей і потенційних можливостей студентів, названих у психології наочуваністю.

Актуальність проблеми наочуваності студентів, її недостатня розробленість у психології зумовили вибір теми нашого дослідження, загальною метою якого є виявлення психолого-педагогічних чинників підвищення ефективності підготовки спеціалістів.

В процесі дослідження вирішувались конкретні завдання, спрямовані на аналіз стану проблеми наочуваності в психології та її розробленості щодо студентства, співставлення визначень поняття "наочуваність", її чинників та критеріїв у літературі, вивчення показників наочуваності студентів та їх зв'язку з успішністю навчання, визначення деяких психолого-педагогічних умов підвищення ефективності навчання та розвитку індивідуально-психологічних можливостей студентської молоді.

Практика навчання в загальноосвітній та вищій школі свідчить, що при найкращій його організації, досконалій методиці та всіх інших рівних умовах досягаються різні результати успішності оволодіння учбовим матеріалом різними учнями і студентами. Одні просуваються швидше, без особливих зусиль досягають більших висот, ніж інші, що дозволяє говорити про залежність успіху від внутрішніх умов – індивідуально-психологічних особливостей того, хто навчається. В зв'язку з цим в радянській психології було висунуто і розроблялось спеціальне поняття "наочуваність" (Ананьєв Б.Г., Богоявленський Д.Н., Калмикова З.І., Крутенький В.А., Менчинська Н.О. та інші).

Проблема наочуваності школярів найбільш інтенсивно розроблялась в 50-ті-60-ті роки минулого століття, коли формулювалось поняття наочуваності, визначались її рівні, компоненти та їх роль в учбовій успішності. В подальшому

(70-ті-90-ті р.р.) різними вченими уточнювалось поняття "научуваність", її структура та вплив різних чинників, зокрема мислення і його властивостей, на рівень научуваності (Брушлінський А.В., Давидов В.В., Клаус Г., Кеттел, Жуйков С.Ф., Маркова А.К. та інші), обґрунтовувалась необхідність диференційованого навчання. Однак єдиного достатньо повного і точного погляду на явище научуваності та його визначення так і не існує.

Недостатньо розробленою залишається проблема научуваності студентів вузу. У мало чисельних психологічних дослідженнях питань учбової успішності студентів йдеться про научуваність та залежність її показників від окремих чинників – мотивації учіння, розвитку типа сприймання, психофізіологічних властивостей, та в зв'язку з цим висвітлюється пошуки умов підвищення научуваності студентів (Бондар Н.Г., Клаус Г., Маркова А.К.).

Переважна більшість психологів, які в тій чи іншій мірі торкалися проблеми научуваності, спирались на визначення її головними дослідниками – Калмиковою З.І. та Менчинською Н.О. За Калмиковою З.І.[2] научуваність – це сукупність або ансамбль інтелектуальних властивостей людини, від яких при всіх інших рівних необхідних умовах залежить продуктивність учбової діяльності. Менчинська Н.О.[3] пов'язує научуваність лише з особливостями мисленнєвої діяльності, які відіграють певну роль в успішності. До таких властивостей відносять: 1) узагальненість мисленнєвої діяльності, яка на думку Калмикової З.І., становить "ядро" научуваності; 2) усвідомленість мислення; 3) гнучкість мислення; 4) стійкість мисленнєвої діяльності; 5) самостійність мислення, його сприйнятливості до допомоги. Ступінь їх розвитку та характер зв'язку визначають індивідуальні відмінності в научуваності і виступають її якісними показниками. Сумарним кількісним показником научуваності є *"економічність" мислення* – легкість, оптимальність шляху досягнення мети, засвоєння нових знань, яка визначається рівнем розвитку вказаних властивостей мислення.

Менчинська Н.О., Моро М.І., Жуйков С.Ф., Павлова К.Т. вказували на вплив на рівень научуваності *темпу* (швидкості) засвоєння, пов'язаного зі

швидкістю узагальнення, рівнем аналізу і синтезу, гнучкістю мисленнєвого процесу.

До складових научуваності деякі психологи (Крутецький В.А.) включають смислову пам'ять, співвідношення наочно-образних і абстрактних компонентів мислення та економічність як окремий компонент, а не сумарний кількісний показник научуваності.

До основних компонентів научуваності, запропонованих і описаних Калмиковою З.І., Маркова А.К. додає пошукову пізнавальну активність, здатну проявлятися в незнайомих умовах, ініціативність у знаходженні необов'язкових рішень та самостійний вибір важких "задач".

Дослідники вказують, що виділені компоненти, зокрема властивості мислення, мають позитивну чи негативну модальність у різних учнів, а отже утворюють високий або низький рівень їх научуваності. При визначенні рівнів научуваності окремі психологи ототожнюють научуваність з *темпом розвитку* учня: високим-низьким (Жуйков С.Ф., Зикова В.І. та інші); в характеристиці властивостей школярів (студентів) з різною научуваністю беруть до уваги не лише особливості пізнавальної діяльності та інтелектуальної сфери, а й особливості особистості, зокрема мотивацію, самооцінку (Маркова А.С.).

Найбільш розповсюдженим є розкриття поняття "научуваність" (стор.153)

через її зв'язок з розумовим розвитком. Так, під научуваністю розуміються ті *якості розуму*, які стійко проявляються при засвоєнні різного учбового матеріалу (різних предметів) і переважно визначають успішність оволодіння ними. Мисленнєва діяльність виступає основою для більшості визначень поняття "научуваність", оскільки основою останньої є *продуктивне* мислення, в процесі якого формуються певні розумові дії та поняття, з'являються новоутворення в самому мисленні (Виготський С.Л., Давидов В.В., Богоявленський Д.Н., Рубінштейн С.Л., Жуйков С.Ф.).

Окремими психологами научуваність учнівської молоді, зокрема студентства, розглядається як *потенційні можливості* пізнавальної діяльності –

можливості засвоєння нових знань, умінь і навичок (Бондар Н.Г.), індивідуальні можливості "до осмислювання" й засвоєння навчальної інформації, тобто запам'ятовування матеріалу, розв'язування задач, виконання різних типів контролю та оцінки навчальної діяльності.

В деяких роботах наочуваність або "навчальність" (Власова О.І.) характеризується як прояв загальних *здібностей* людини, як "насамперед індивідуально своєрідна сукупність здібностей до навчання, притаманна кожній людині [1]. Здійснюється поділ на загальну наочуваність (навальність), яка проявляється в інтегрованих показниках успішності навчання, та спеціальну, що проявляється в екстраординарних успіхах засвоєння певного предмету, галузі знань або виду діяльності. Загальна наочуваність утворюється загальнопізнавальними здібностями.

Інші дослідники заперечують існування здібності до навчання як загальної здібності; поняття "наочуваність" розглядається, зокрема Кеттелом, як здібності до оволодіння лише новими навичками.

У своєму дослідженні ми не пов'язуємо розуміння сутності наочуваності з поняттям "здібності", яке є предметом вивчення відповідного розділу психології. Неправомірним вважаємо твердження про те, що загальна наочуваність утворюється загальнопізнавальними здібностями. На нашу думку, саме на основі певного рівня наочуваності можливий розвиток здібностей.

Під "наочуваністю" ми розуміємо здатність людини (студента) до учіння та сприйнятливості до навчання (педагогічних впливів). За рівнем вони можуть бути між двома полюсами: високий – низький, вказують на високий, середній або низький рівень наочуваності та визначаються індивідуально-психологічними особливостями інтелектуальних властивостей особистості, насамперед мисленнєвих. До таких властивостей ми відносимо:

1. Темп мислення – швидкість здійснення мисленнєвих операцій та дій.
2. Гнучкість мислення як легкість чи складність переходу від одних умов (завдань) до інших.

3. Узагальненість мислення – здатність оперувати поняттями, категоріями, що відображають суттєві загальні ознаки (а не тільки конкретними властивостями матеріалу), переносити знання та дії в нові умови.
4. Економічність мислення, яка проявляється у рішенні проблеми, задачі скороченим, оптимальним шляхом, без залучення зайвих дій та операцій.
5. Самостійність мислення, що характеризується можливістю вирішення учбових ситуацій з допомогою інших чи без допомоги та ступенем сприйнятливості до педагогічних впливів.

Досвід навчання школярів та студентів вказує на необхідність виділення *темпу* мислення як його властивості, що суттєво впливає на рівень наочності. Цей показник в значній мірі обумовлений психофізіологічними особливостями людини, зокрема співвіднесенням процесів збудження і гальмування в нервових клітинах, потенціалом працездатності нервових клітин, які визначають притаманну їй *активність психіки*. Спостерігаємо інтелектуальну активність або пасивність, працездатність або підвищену втомлюваність при розумовій діяльності.

Виділені вище основні якості мисленнєвої діяльності, що входять в структуру наочності, відіграють суттєву роль у продуктивності учбової діяльності. Вони знаходяться у тісному взаємозв'язку між собою, і рівень кожного із компонентів впливає на розвиток інших та ансамбль в цілому. Так, наприклад, узагальненість мислення, яка включає перенесення знань та дій, неодмінно пов'язана із швидкістю здійснення цієї операції – темпом мислення, із продуктивністю логічної пам'яті – актуалізацією знань та дій в нових умовах, із гнучкістю як можливістю пристосування до нових умов, тощо.

Психологічні дослідження та практика педагогічної діяльності доводять неефективність навчання як школярів, так і студентів, розрахованого на одну із категорій за рівнем наочності – з низьким, високим чи середнім. Так, навчання, орієнтоване на "середнього" студента, неминуче призводить до того, що студенти з високими можливостями штучно затримуються у своєму розвитку, втрачають інтерес до учіння без необхідного їм розумового напруження, а

студенти з низькою здатністю до учбової діяльності хронічно відстають і теж втрачають інтерес до учіння, яке вимагає від них занадто складної мисленнєвої діяльності. Лише в умовах врахування індивідуальних властивостей студентів – своєрідності їх розумового розвитку, сильних і слабких сторін – тобто рівня наукованості, можливий вибір варіантів їх навчання. Це вказує на необхідність розробки психологами таких форм диференційованого навчання, яке забезпечить оптимальні умови для студентів усіх категорій, що характеризуються певним типом мисленнєвої діяльності. Так, деякі розділи програми з дисциплін різні групи студентів можуть вивчати по різних джерелах, вирішувати якісно різні завдання на один і той же матеріал, виконувати різної складності лабораторні роботи з однієї теми, відповідати на питання різного рівня проблемності. Фронтальну роботу слід поєднувати з вар'юванням матеріалу для студентів з високою сприйнятливістю до навчання шляхом організації їх самостійної роботи з додатковою літературою, з виконанням спеціалізованих завдань, підготовкою доповідей і рефератів на цікаві

(стор. 154)

для них теми. Обов'язкове залучення таких студентів до наукової дослідницької діяльності у проблемних групах, гуртках, до участі в олімпіадах.

Особливістю роботи зі студентами з пониженою наукованістю є не пристосування до слабких сторін їх психіки, а активний вплив на розумовий розвиток, підвищення можливостей в учбовій діяльності. Необхідно допомогти пристосуватись до складного та динамічного процесу навчання у вузі. Оптимальним для цієї категорії студентів є навчання з достатньо наочною та словесною конкретизацією загальних теоретичних положень, більшою кількістю завдань з опорою на показ прийомів (зразків) рішення особливо на початкових етапах засвоєння матеріалу поступово слід підвищувати рівень складності завдань та вимог до якості і самостійності їх виконання; приділяти увагу розвитку пізнавальних інтересів; протидіяти формуванню у деяких студентів установок на власну неспроможність засвоїти матеріал (предмет) і навіть неповноцінність.

Типові індивідуально-психологічні особливості студентів мають враховуватись і при складанні варіантів контрольних робіт (за рівнем їх складності), зокрема тестових завдань, програмованого поточного контролю знань.

Отже, в умовах сучасної вищої школи при виборі окремих методів і прийомів навчання, розробці і застосуванні нових технологій та сучасних технічних засобів навчання (комп'ютерів) з метою підвищення ефективності підготовки фахівців слід орієнтуватись на різні категорії студентів за їх можливостями в учінні та сприйнятливістю до педагогічних впливів, що визначаються особливостями насамперед їх мисленнєвої діяльності.

В зв'язку з цим впливає також необхідність діагностики наочності студентів та їх диференціації за рівнем. Існує аналітичний підхід – діагностування шляхом тестування окремих сторін – та синтетичний – дослідження здатності до засвоєння знань, умінь, навичок у процесі вивчення навчального матеріалу.

Доцільно, на нашу думку, організувати засвоєння матеріалу студентами через вирішення проблемного питання, ситуації творчого завдання. В ході дослідження враховується як кінцевий результат роботи, так і спроби, що застосовувались, самостійність виконання та міра допомоги, час виконання. Розробка програми діагностування рівня наочності студентів в умовах природного експерименту становить мету нашого подальшого дослідження.

Список використаних джерел та літератури

- 1.Власова О.І. Педагогічна психологія: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2005. – 400с.
2. Калмыкова З.И. Обучаемость и принципы построения методов её диагностики. – В кн: Хрестоматия по возрастной и педагогической психологии / Под ред. И.И.Ильясова, В.Я. Ляудис. – М.: МГУ, 1981. – С.290-296.
- 3.Менчинская Н.А. Проблемы учения и умственного развития школьника. Избр. психологические труды. – М.: Педагогика, 1989. – 224с.

АНОТАЦІЯ

Визначається сутність наочуваності, виділяються її компоненти, обґрунтовується необхідність врахування наочуваності студентів з метою підвищення ефективності підготовки фахівців з вищою освітою.

Король Л.Н., Максимец С.Н. Проблема обучаемости студентов высшей школы

Определяется сущность обучаемости, выделяются её компоненты, обосновывается необходимость учёта обучаемости студентов с целью повышения эффективности подготовки специалистов с высшим образованием.

Korol L.N., Maksimets S.N. The problem of acquire knowledge by students in Hight School

The matter of the ability to acquire knowledge is explained, its components are detailed, the necessity of taking into consideration the ability of students to acquire knowlege is proved.

Л.М. Король, кандидат психологічних наук, доцент, **С.М. Максимець**, кандидат психологічних наук, доцент. Кафедра загальної, вікової та педагогічної психології. Житомирський державний університет імені Івана Франка.